

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om medling vid brott och i vissa tvister

Till lagutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om medling vid brott och i vissa tvister (RP 130/2024 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till lagutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Laura Terho, social- och hälsovårdsministeriet
- expert Julia Kinnunen, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingsråd Arne Kinnunen, justitieministeriet
- diskrimineringsombudsman Kristina Stenman, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- jurist Merike Helander, Barnombudsmannens byrå
- utvecklingschef Elisa Niklander, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- utvecklingschef Ilona Rimpilä, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- generalsekreterare Taina Riski, Delegationen för jämställdhetsärenden
- generalsekreterare Silla Kakkola, Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Jämställdhetsombudsmannens byrå
- Förbundet för mödra- och skyddshem
- Förbundet för Mänskliga Rättigheter
- Handikappforum rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår ändringar i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005, nedan *medlingslagen*). I propositionen föreslås det att brott som innefattar våld och vissa andra brott mot

Utlåtande AjUU 13/2024 rd

en närstående till den brottsmisstänkte inte längre får tas upp till medling. Enligt förslaget gäller förbudet mot medling dock inte för målsägandebrott.

Syftet med propositionen är att brott där den misstänkte i typfallet har en maktposition i förhållande till offret och där det är svårt att utreda om offret frivilligt samtyckt till medling inte längre tas upp till medling. Samtidigt är målet att säkerställa att straffprocessen som gäller ett brott i nära relationer inte kan upphöra på grund av att förlikning enligt medlingslagen uppnåtts i ärendet.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ställer sig bakom propositionens syften. Utskottet har i sitt betänkande om statsrådets senaste redogörelse om jämställdhetspolitiken ansett att medling inte lämpar sig vid våld i nära relationer eller vid hedersrelaterat våld (AjUB 22/2022 rd).

Våld i nära relationer

I propositionen definieras våld i nära relationer som våld där förövaren och offret är eller har varit i en nära relation med varandra. Våld i nära relationer kan rikta sig exempelvis mot en nuvarande eller tidigare partner, ett barn, en förälder eller en annan närstående.

Som det anges i propositionen kan våld i nära relationer anses vara synnerligen klandervärt, eftersom det i allmänhet är upprepat och offret ofta är i någon form av beroendeställning gentemot förövaren. Därtill sker våld i nära relationer i typfallet i hemmet, som borde vara en trygg miljö för var och en. I en nära relation kan även lindrigt våld orsaka ångest för offret, i synnerhet om våldet fortsätter under en lång tid.

Enligt en befolkningsundersökning som Statistikcentralen publicerade 2023 hade 34 procent av de finländska kvinnorna och 18 procent av männen mellan 16 och 74 år utsatts för fysiskt våld av sin partner någon gång under livet. Det innebär att omkring 625 000 kvinnor och 309 000 män någon gång under livet har drabbats av fysiskt våld i ett parförhållande. Bara ungefär hälften av kvinnorna hade berättat om våldet till någon, och endast omkring var tionde kvinna hade gjort en anmälan till myndigheterna.

Finland har som part i de internationella människorättskonventionerna (Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (FördrS 53/2015, Istanbulkonventionen) och Förenta nationernas konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (FördrS 67/1986, nedan CEDAW-konventionen) ålagts att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Finland har fått rekommendationer om medling vid våld i nära relationer av organ som övervakar människorättskonventionerna. Rekommendationerna beskrivs i propositionen.

Enligt de sakkunnigyttranden som utskottet fått och de utredningar som nämns i dem hänvisas fortfarande också parter i fall med upprepat våld till medling, trots att medlingen och lagstiftningen som gäller den har utvecklats. Diskrimineringsombudsmannen har i sina årsberättelser konstaterat att myndigheterna har svårt att identifiera och bekämpa våld mot kvinnor. I sakkunnigyttranden till utskottet läggs vikt vid hur svårt det är för utomstående att identifiera upprepat våld och avsaknaden av frivillighet hos offret. Detta beror på dynamiken i våld i nära relationer, som bygger på maktutövning och på att våldet ofta ökar gradvis.

Utlåtande AjUU 13/2024 rd

Utskottet påpekar att slopandet av medling vid våld i nära relationer sänder ett tydligt budskap om hur klandervärt våld i nära relationer och våld mot kvinnor är. Utskottet anser att slopandet av medlingen förbättrar kvinnornas ställning och främjar jämställdheten mellan könen. Dessutom framhåller utskottet att slopandet av medling vid våld i nära relationer gör att Finland bättre än tidigare kan agera i enlighet med de människorättskonventioner som är bindande för oss.

Hänvisning till stödtjänster

Sakkunniga har uttryckt oro över hur propositionen påverkar stödtjänsterna för parterna i våldsbrott i nära relationer. Den klientrespons som samlats in om medlingen har också i huvudsak varit positiv. Servicehandledningen i fråga om stödtjänsterna har varit bristfällig och medlingen har också setts som ett sätt att hänvisa våldsoffret och förövaren till nödvändiga tjänster.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet betonar i sitt betänkande om statsrådets redogörelse om jämställdhetspolitiken att ett effektivt förebyggande arbete och skydd av offren förutsätter fungerande, tväradministrativa servicekedjor och sektorsövergripande samarbete och tillräckliga resurser på alla förvaltningsnivåer (AjUB 22/2022 rd). Utskottet upprepar sin ståndpunkt och inskräpper att medling inte är en stödtjänst för förövaren eller våldsoffret, utan en konfliktlösningsmetod.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att stödtjänsterna och hänvisningen till dem måste utvecklas målmedvetet. Verktyg för och exempel på detta arbete finns i de anvisningar som Institutet för hälsa och välfärd har publicerat för kommunerna och välfärdsområdena för samordning av det förebyggande arbetet och organisering av åtgärder för att motarbeta våld i nära relationer.

Konsekvenser för barnen

Sakkunniga har också uttryckt oro över propositionens konsekvenser för barnen. Oron hänför sig i första hand till de eventuella negativa konsekvenser som identifierats i propositionen, såsom att man genom propositionen frångår en metod för att vidta andra än rättsliga åtgärder i situationer där den brottsmisstänkte eller åtalade är ett barn. Det har särskilt lyfts fram att förslaget att avstå från medling vid våld i nära relationer i situationer där förövaren är ett barn kan vara problematiskt med avseende på FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 59/1991).

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet delar oron över de eventuella negativa konsekvenserna för barnen. Utskottet anser det vara viktigt att lagutskottet fäster uppmärksamhet vid de negativa konsekvenser för barn som nämns i propositionen. Vidare är det viktigt att lagutskottet, i fråga om situationer där förövaren är ett barn, bedömer propositionen i relation till FN:s konvention om barnets rättigheter.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att lagutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 13/2024 rd

Helsingfors 24.10.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Saara-Sofia Sirén saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Miko Bergbom saf
medlem Jessi Jokelainen vänst
medlem Mikko Lundén saf
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Mikko Polvinen saf
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Timo Suhonen sd
ersättare Sara Seppänen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Meri Pensamo.